

MIŠLJENJA STUDENATA EDUKACIJSKE REHABILITACIJE O PROCESIMA DJEČJE REHABILITACIJE POTPOMOGNUTE KONJIMA

Irella Bogut

Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti, Osijek

Sažetak

Rehabilitacija potpomognuta konjima poznata je od davnina te su danas poznate mnoge dobrobiti terapijskoga jahanja i suodnosa konja s osobama s posebnim potrebama. Zbog uočene važnosti uporabe životinja u terapeutske svrhe, na Fakultetu za odgojne i obrazovne znanosti u Osijeku u programu Prijediplomskoga sveučilišnog studija Edukacijska rehabilitacija provodi se izborni predmet Rehabilitacija potpomognuta životinjama. Cilj je istraživanja bio ispitati mišljenja studenata o rehabilitaciji potpomognutoj konjima. Svi studenti koji su upisali spomenuti kolegij (N=33) sudjelovali su u procjenjivanju gdje su izražavali svoja mišljenja posredstvom Likertove ljestvice o slaganju ili ne slaganju s predloženim tvrdnjama. Rezultati istraživanja pokazuju da se većina studenata slaže s tim da rehabilitacija potpomognuta konjima može pomoći psihičkom razvoju djeteta, razvoju socijalnih vještina kao i razvoju motoričkih vještina djeteta. Rezultati istraživanja, također, ukazuju na to da se većina studenata slaže s tvrdnjom da je poželjno razvijati terapijski pristup s konjima, a iskustvo s vježbi voljelo bi ponoviti čak 73 % studenata u obliku volonterskoga rada. Iz dobivenih rezultata istraživanja zaključuje se da su praktično obrađene teme rehabilitacije potpomognute konjima u potpunosti ispunile svoju svrhu u kontekstu budućega zanimanja edukacijskoga rehabilitatora te da postoji mogućnost daljnjega istraživanja u području rehabilitacije potpomognute konjima.

Ključne riječi: *edukacijska rehabilitacija; rehabilitacija potpomognuta konjima; studenti; terapijski pristup*

UVOD

Korištenje životinja za različite terapijske svrhe poznato je od davnina, a u suvremeno doba postaje sve aktualnije i razvija se u različitim smjerovima. Pojam „terapija“ (grč. θεραπεία: liječenje) odnosi se na sustavan postupak liječenja ili ozdravljenja koji provode liječnici (ali i veterinari i agronomi) u cilju uklanjanja bolesti i svih njezinih simptoma u organizmu (*liječenje*, Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje).

Čovjek je pripitomio mnoge divlje životinje, a među najvažnijima se pokazao konj s kojim je izgradio poseban uzajamni odnos tijekom čitave povijesti ljudskoga roda. Još u antičkoj Grčkoj jahanje se savjetovalo osobama s kroničnim bolestima, a u Rimu se jahanje konja koristilo u rehabilitaciji ranjenih vojnika (Hrvatski savez za terapijsko jahanje – HSTJ, 2010). Unatoč različitim dobitima koje su evidentirane različitim više ili manje objektivnim ili znanstvenim istraživanjima, tek je 1952. godine Lis Hartel iz Danske privukla pozornost javnosti na značajnu ulogu upotrebe konja u terapijske svrhe osvojivši drugo mjesto na Olimpijskim igrama u dresurnom jahanju u konkurenciji sa zdravim jahačima. Od tada se jahanje, osim za zdrave jahače, sve više počelo koristiti i za osobe s invaliditetom (Hrvatski savez za terapijsko jahanje – HSTJ, 2010). Terapijsko jahanje oblik je konjaništva namijenjen i prilagođen osobama s posebnim potrebama u cilju poboljšanja kvalitete njihovoga življenja (Šuvak, 2001).

U rehabilitacijskom programu terapijskoga jahanja prožetom povjerenjem i osjećajem sigurnosti, sudjeluju voditelji terapijskog jahanja, fizioterapeuti, konj i jahač-korisnik (Buljubašić-Kuzmanović, 2017; Došlić, 2021). Najčešći su korisnici „djeca i odrasle osobe s različitim teškoćama: cerebralnom paralizom, intelektualnim teškoćama, Down sindromom, autizmom, multiplom sklerozom, mišićnom distrofijom te problemima u ponašanju i učenju“ (Đuretić i sur., 2018, str. 353).

Brojne ciljeve terapijskoga jahanja prema različitim autorima pregledno je dala Došlić (2021): opuštanje spazama, jačanje mišićnoga tonusa, jačanje dišnoga, krvožilnoga i mišićnoga sustava, regulacija balansa i položaja tijela, razvoj koordinacije i fine motorike, upoznavanje novih situacija i osoba koje pomažu za procjenu vlastite vrijednosti i značaja, jačanje samopouzdanja, razvijanje komunikacijskih vještina, poboljšanje samodiscipline i dr.

U fizičkom smislu hod konja sličan je ljudskome sa stalnim ritmom cikličkoga ponavljanja pokreta koje se izravno prenosi na jahača. Usklađenost pokreta hodanja konja i jahača s cerebralnom paralizom ima izrazito pozitivan učinak dajući vrlo dobre terapijske učinke (Lightsey i sur., 2021). Osim izrazitih fizičkih utjecaja terapijskoga jahanja na djecu ili odrasle osobe, mnogim istraživanjima potvrđen je i znatno širi aspekt terapijskoga jahanja (Martin i sur., 2020).

Djeca s teškoćama u razvoju često svoje vrijeme provode u prostorijama za terapije i u bolnicama te zbog toga često teže razvijaju socijalne vještine i potrebu za djelotvorno uspostavljanje

socijalnih odnosa s drugom djecom i odraslima koji nisu dio njihova svakodnevnoga života. Terapijsko jahanje, kao oblik rehabilitacije za djecu s teškoćama u razvoju, ima snažan utjecaj na razvoj socijalnih vještina potrebnih za kvalitetno uspostavljanje odnosa s drugim osobama koje nisu dio njihova obiteljskoga okruženja (Holm i sur., 2014). Da različiti programi terapijskoga jahanja pozitivno utječu na stjecanje, unaprjeđivanje i potvrđivanje socijalnih vještina te na emocionalni razvoj djece s teškoćama u razvoju, osobito u reguliranju njihova ponašanja, kontroliranju emocija i razvoju socijalne osjetljivosti za druge osobe, potvrdili su i Đuretić i sur. (2018). Uz postizanje različitih terapijskih ciljeva (fizioterapijskih, psihoterapijskih, socioterapijskih), terapijsko jahanje ima značajan medicinski, sportski i odgojno-obrazovni učinak (Buljubašić-Kuzmanović, 2017; Šuvak, 2001).

Zbog važnosti uporabe životinja u terapeutske svrhe, na Fakultetu za odgojne i obrazovne znanosti u Osijeku u programu Prijediplomskoga sveučilišnog studija Edukacijska rehabilitacija nalazi se izborni predmet Rehabilitacija potpomognuta životinjama, a koji su studenti prvi puta pohađali u akademskoj 2022./23. godini. Cilj ovoga izbornog predmeta aktivno je uključiti studente u procese rehabilitacije potpomognute životinjama, tj. planiranje, provođenje i vrednovanje terapijskih postupaka u kojima životinje služe kao pomoć u rehabilitaciji. Studenti su osposobljeni da nakon odslušanoga i položenoga predmeta mogu odabrati primjereni pristup u rehabilitaciji potpomognutoj životinjama u odnosu na potrebe korisnika, vrednovati i kritički analizirati dobrobit za čovjeka u kontekstu terapije potpomognute životinjama, prepoznati svoju profesionalnu ulogu i razinu odgovornosti u procesu planiranja, provođenja i vrednovanja rehabilitacijskih postupaka potpomognutih životinjama te upravljati projektima u nepredvidivim uvjetima, (Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti, Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, 2022).

Predmet je ponuđen studentima na prvoj godini studija Edukacijska rehabilitacija kako bi se od samoga početka studija mogli, ne samo upoznati s procesima rehabilitacije djece potpomognute životinjama, već nastaviti tijekom studija volonterski raditi u udrugama (na području grada Osijeka to su npr. Udruga „4 lista“ i Udruga „Mogu“, registrirane kao udruge za terapijsko i rekreacijsko jahanje, Specijalna škola za obuku pasa *Prias* i dr.). U okviru kolegija Rehabilitacija potpomognuta životinjama obrađuju se sljedeći sadržaji/teme:

1. Međunarodni standardi intervencija potpomognutih životinjama.
2. Dobrobit i zaštita životinja u kontekstu rehabilitacije potpomognute životinjama.
3. Teorijska i empirijska polazišta rehabilitacije potpomognute životinjama.
4. Načela i metode u rehabilitaciji potpomognutoj životinjama.
5. Planiranje, provođenje i vrednovanje terapijskih postupaka potpomognutih životinjama.
6. Timski rad u kontekstu rehabilitacije potpomognute životinjama.

Obveze su studenata pohađati nastavu i izraditi projekt u okviru društveno korisnoga učenja. Studenti uz pomoć mentora-volontera iz organizacija civilnoga društva ili ustanova gdje postoje programi intervencija potpomognutih životinjama doznaju o potrebama korisnika te se uključuju u planiranje, provođenje i vrednovanje terapijskog procesa u odnosu na prethodno utvrđene potrebe. Studenti projekt izlažu pred kolegama i na taj način polažu ispit (Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti, Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, 2022).

METODOLOGIJA ISTRAŽIVANJA

Cilj je istraživanja kvantitativnoga tipa bio ispitati mišljenja studenata o rehabilitaciji potpomognutoj konjima studenata 1. godine prijediplomskoga studija Edukacijska rehabilitacija na Fakultetu za odgojne i obrazovne znanosti Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, nakon odslušanoga izbornoga kolegija Rehabilitacija potpomognuta životinjama u zimskom semestru akademske godine 2022./23. Svi su sudionici istraživanja sudjelovali u neposrednoj rehabilitaciji djece s teškoćama u razvoju u okviru vježbi iz izbornoga kolegija. Zadatci istraživanja bili su ispitati mišljenja sudionika istraživanjima o korisnosti pohađanoga kolegija, a koji se odnose na mogućnosti potencijalnih budućih volontiranja, daljnjega studiranja i usavršavanja u području edukacijske rehabilitacije te mišljenja o mogućim poteškoćama tijekom postupka rehabilitacije.

Hipoteze

Istraživanjem će se odgovoriti na sljedeće postavljene istraživačke hipoteze:

H1: Većina se sudionika istraživanja slaže s tim da rehabilitacija potpomognuta konjima ima pozitivan psiho-fizički učinak na djecu s poteškoćama u razvoju.

H2: Većina sudionika istraživanja provedene vježbe iz rehabilitacije potpomognute konjima smatra korisnima za svoje buduće zanimanje edukacijskoga rehabilitatora.

H3: Većina sudionika nakon provedenih vježba iz rehabilitacije potpomognute konjima osjeća se motivirano u smislu volontiranja u tom području.

Sudionici

U istraživanju su sudjelovali svi studenti koji su pohađali izborni predmet Rehabilitacija potpomognuta životinjama (N=33) na 1. godini prijediplomskoga studija Edukacijska rehabilitacija na Fakultetu za odgojne i obrazovne znanosti Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, a koji su odslušali izborni predmet Rehabilitacija potpomognuta životinjama u zimskom semestru akademske godine 2022./23.

Instrument istraživanja

Za potrebe kvantitativnoga istraživanja samostalno je konstruirana skala procjena Likertovoga tipa koja se sastojala od 12 tvrdnji koje je bilo moguće procijeniti stupnjevima slaganja od 1 – 5 pri čemu je: 1 – uopće se ne slažem, 2 – uglavnom se ne slažem, 3 – nemam utvrđen stav (niti se slažem, niti se ne slažem), 4 – uglavnom sam suglasan, 5 – u potpunosti se slažem). 12 tvrdnji odnosilo se na mišljenja studenata o rehabilitaciji potpomognutoj konjima nakon odslušanoga predmeta Rehabilitacija potpomognuta životinjama na Fakultetu za odgojne i obrazovne znanosti Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku.

Postupak

Sudionici istraživanja prije popunjavanja skale procjene dobili su usmenu uputu o provedbi istraživanja, kao i njegovom cilju i zadacima. Skala procjene bila je postavljena *online*, a elektroničkim putem popunjavali su ju svi studenti koji su odslušali predmet Rehabilitacija potpomognuta životinjama na Fakultetu za odgojne i obrazovne znanosti Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku. Istraživanje je provedeno tijekom veljače 2023. godine, tj. nakon održane nastave u zimskom semestru iz kolegija, a svim je sudionicima zajamčena anonimnost odgovora kako bi se dobili što objektivniji rezultati istraživanja.

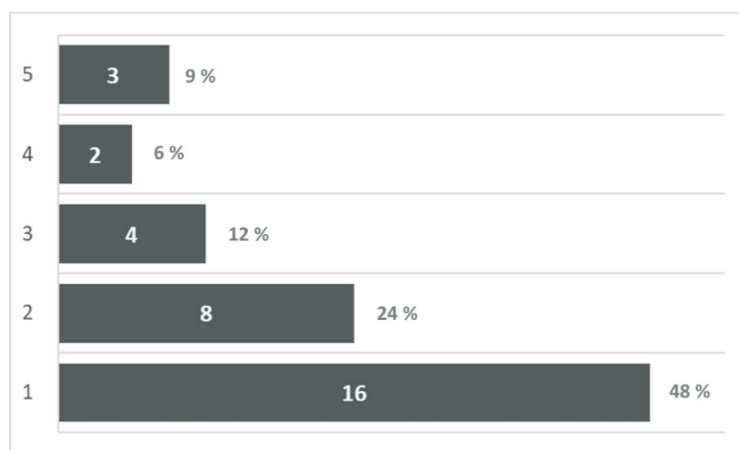
REZULTATI ISTRAŽIVANJA

Istraživanje je pokazalo da velika većina sudionika istraživanja (31 / 93,94 %) u potpunosti smatra korisnima provedene vježbe iz izbornog kolegija *Rehabilitacija potpomognuta životinjama*, posebice prisustvovanje rehabilitaciji djece (s različitim poteškoćama i bolestima, npr. cerebralna paraliza, autizam i dr.) potpomognutoj konjima. Svega 1 (3,03 %) sudionik istraživanja smatra provedene aktivnosti nekorisnima, odnosno u potpunosti se ne slaže s tvrdnjom da su vježbe iz izbornoga kolegija korisne. Što se tiče mišljenja o motivaciji djece za provođenje rehabilitacije istraživanje pokazuje da sudionici u većini (85 %) smatraju da terapijski konj može pomoći motivirati dijete u rehabilitaciji. Samo 15 % sudionika u potpunosti se ne slaže s tvrdnjom da terapijski konj može pomoći u motivaciji djece tijekom postupka rehabilitacije.

Većina sudionika stava je da rehabilitacija potpomognuta konjima može pomoći i u psihičkom razvoju djeteta. Naime, 28 ispitanika (84 %) u potpunosti slaže s tom tvrdnjom, a četvero se uglavnom slaže, a samo 1 (3,03 %) ispitanik nema utvrđen stav prema toj tvrdnji. Sličan je rezultat dobiven i za tvrdnju da rehabilitacija potpomognuta konjima može pomoći u razvoju socijalnih vještina djeteta. S tom se tvrdnjom u potpunosti slaže 75 % ispitanika, 19 % se uglavnom slaže dok su dva studenta (6 %) bez utvrđenoga stava o navedenoj tvrdnji. Time je hipoteza H1 potvrđena, tj. većina se sudionika istraživanja slaže s tim da rehabilitacija potpomognuta konjima ima pozitivan psiho-fizički učinak na djecu s poteškoćama u razvoju.

Kada je riječ o mišljenjima sudionika o tome da rehabilitacija potpomognuta konjima može pomoći u razvoju motoričkih vještina djeteta rezultati istraživanja pokazuju da se s ovom tvrdnjom u potpunosti slaže 29 sudionika (87 %), 3 (9,09 %) sudionika su se uglavnom složila, a samo je 1 (3,03 %) ostao bez utvrđenoga stava o toj tvrdnji. Može se utvrditi da najveći broj sudionika ima pozitivno mišljenje kada je riječ o dobrobiti terapijskoga jahanja za djecu u motivacijskom smislu, te u fizičkom i psiho-socijalnom smislu.

Nadalje, na grafikonu 1. prikazani su rezultati istraživanja o mišljenjima sudionika o mogućim negativnim utjecajima rehabilitacije potpomognute životinjama zbog mogućih zaraznih bolesti i infekcija. Većina se sudionika (48 %) u potpunosti ne slaže s tvrdnjom da rehabilitacija potpomognuta životinjama nije poželjna zbog zaraznih bolesti i infekcija, dok se 24 % sudionika uglavnom ne slaže. O tome nemaju utvrđen stav 4 (12,12 %) sudionika, a 3 (9,09 %) su studenta sasvim suglasna i 2 (6,06 %) uglavnom suglasna s navedenom tvrdnjom. Bojazan o postojanju mogućnosti pojave infekcija i bolesti u radu sa životinjama otkrivaju nam mišljenja 15 % ispitanika.

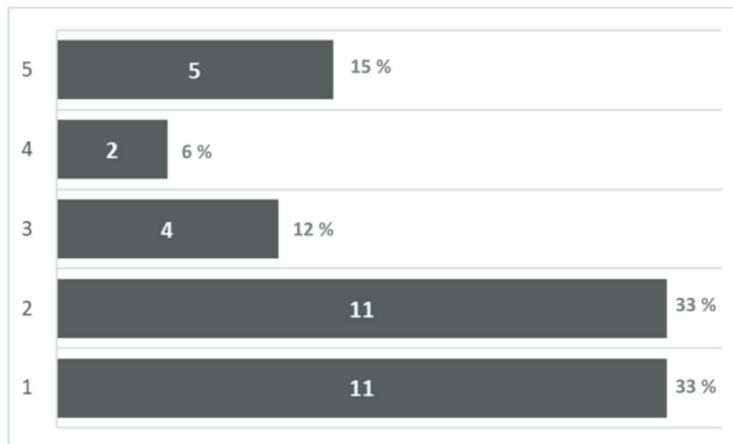
Grafikon 1. *Rehabilitacija potpomognuta životinjama nije poželjna zbog zaraznih bolesti i infekcija,*
(Likertova skala: 1 – uopće se ne slažem; 5 – u potpunosti se slažem).

Kada je riječ o mogućim fizičkim ozljedama u procesu rehabilitacije, s tvrdnjom da rehabilitacija potpomognuta životinjama nije poželjna zbog mogućih ozljeda djeteta (i rehabilitatora, studenta volontera i dr.) u potpunosti se ne slaže 33 % ispitanika i isto toliko ih se uglavnom ne slaže; a četiri studenta nema utvrđen stav o tome. 24 % studenata je uglavnom (2) i u potpunosti suglasno (5) s tvrdnjom da može doći do ozljeda prilikom provođenja rehabilitacijskih postupaka potpomognutih životinjama. Rezultati su prikazani na grafikonu 2.

Istraživanjem su ispitana mišljenja polaznika izbornoga predmeta Rehabilitacija potpomognuta životinjama o provedenim vježbama. Svi sudionici, nakon provedenih vježbi u Udruzi za re-

habilitaciju potpomognutu konjima „4 lista“ u Tvrđavici, iskazuju da ih posjet, rad i volontiranje u udruzi za rehabilitaciju potpomognutu konjima motivira za studiranje u budućem zanimanju edukacijski rehabilitator.

Rezultati istraživanja idu u prilog hipotezi H2 da većina sudionika vježbe iz rehabilitacije potpomognute konjima smatra korisnima za svoje buduće zanimanje. S tom se tvrdnjom u potpunosti slaže 85 % ispitanika, 4 ih je uglavnom suglasno (9 %), a svega 2 sudionika (6 %) nema utvrđen stav o tome.

Grafikon 2. *Rehabilitacija potpomognuta životinjama nije poželjna zbog mogućih ozljeda djeteta (i rehabilitatora, studenta volontera i dr.),* (Likertova skala: 1 – uopće se ne slažem; 5 – u potpunosti se slažem).

Nadalje, velika većina sudionika (94 %) smatra da je poželjno razvijati i širiti terapijski pristup s konjima. S tom se tvrdnjom ne slaže svega 1 sudionik (3,03 %), dok je također 1 sudionik (3,03 %) bez utvrđenoga stava po tom pitanju. Kada je riječ o iskustvima s vježbi i mogućim volontiranjima u području rada rehabilitacije potpomognute konjima, 24 sudionika (72,73 %) u potpunosti se slaže, 3 se uglavnom slažu (3,03 %), 4 se niti slažu – niti ne slažu (12,12 %), a 2 (6,06 %) se uglavnom ne slažu s tom tvrdnjom čime je hipoteza H3 potvrđena, odnosno većina sudionika osjeća se motivirano u smislu budućih volontiranja u području rehabilitacije potpomognute konjima.

RASPRAVA

Terapijsko jahanje kod korisnika-jahača opušta mišiće, jača slabije mišiće, poboljšava ravnotežu i koordinaciju (Elliot, Funderburk i Holland, 2008). Prisutnost terapijskog konja može učinkovito smanjiti anksioznost i pomoći boljem raspoloženju, a čime se smanjuje stres. Rezultati

provedenog istraživanja, prikazanog u ovom radu, su u suglasju s navodom da je zbog često dugotrajne rehabilitacije djece poželjno istraživati metode i pristupe kojima bi se djecu motiviralo i potaknulo na suradnju (Dimitrijević, 2009). Intervencija potpomognuta životinjama pozitivno utječe na motivaciju, psihičko zdravlje, socijalne kompetencije, komunikacijske vještine te motoričko funkcioniranje. Prema Itković i Boras (2002) terapija pomoću konja i općenita uporaba konja u terapijske svrhe ima povoljan utjecaj na psihofizičke sposobnosti jahača, kao i na brojne probleme vezane uz mentalno zdravlje. Aktivnosti koje se provode za vrijeme terapijskog jahanja pomažu u svakodnevnom i obiteljskom životu osobe koja jaše. Osobe s raznim vrstama invaliditeta (fizičkim, emocionalnim, mentalnim) poboljšale su svoje stanje i napredovale uz konja, a liječnici, pedagozi i terapeuti shvatili su kakvo je konj predivno terapijsko “sredstvo” (Kittredge, 2003). Za vrijeme jahanja, osoba koja jaše komunicira s konjem koristeći verbalne zapovijedi, kao i odgovore u igrama na konju koje provodi instruktor-terapeut, što znači da ovaj oblik terapije uključuje i logopedsku terapiju (Clark, 2010). Životinje općenito, pa tako i konji, mogu itekako povećati razinu sreće u ljudskom životu, što dovodi do povećanja ukupne kvalitete života (Holen, 2012). Međutim, uz sve dobrobiti koje se postižu terapijom sa životinjama, treba sagledati i istražiti i moguće rizike (Karnjuš i sur., 2022). Prema Rušnov (2010) korištenje konja u terapijske svrhe iziskuje dodatan oprez te dobru naobrazbu terapijskog tima, kao što je od izuzetne važnosti procijeniti je li korist od terapijskog jahanja za korisnika veća od rizika koji preuzima jašući. Obrazovanje voditelja/instruktor terapijskog jahanja mora uključivati sadržaje o kontraindikacijama i mjerama opreza i biti u osnovici njihova rada (Vidović, 2019).

Ovim su se istraživanjima obuhvatila mišljenja studenata o segmentu rada (terapijsko jahanje) na kolegiju Rehabilitacija potpomognuta životinjama. Kolegij, u okviru svoga programa i zadane satnice, daje osnovni uvid o mogućnostima tog oblika rehabilitacijskoga rada, te prema dobivenim rezultatima izrazito motivira studente na daljnje aktivnosti. Volontiranje i mogući daljnji oblici suradnje studenata s udrugama za terapijsko jahanje, dovode do još značajnijih rezultata u smislu angažiranosti studenata i njihovog upoznavanja širine njihova budućeg poziva – edukacijski rehabilitator. Vuga (2016) navodi kako je potrebno zaštititi djelatnost edukacijskih rehabilitatora kao terapeuta, usavršiti edukaciju osoba u području rada s konjima te omogućiti djeci što kvalitetniju terapiju.

Iz dobivenih i analiziranih mišljenja sudionika istraživanja zaključuje se da su praktično obrađene teme rehabilitacije potpomognute konjima u potpunosti ispunile svoju svrhu u kontekstu budućega zanimanja edukacijski rehabilitator. Mogućnosti daljnjeg istraživanja u području rehabilitacije potpomognute konjima otvaraju prostore za nove i drugačije pristupe svakoj pojedinoj osobi i njezinoj terapiji. Nadalje, ovo je istraživanje dalo djelomičan uvid u ono kako studenti edukacijske rehabilitacije doživljavaju kolegij Rehabilitacija potpomognuta životinjama. Ovaj rad, kao gotovo potpuno novo iskustvo studentima, otvara mogućnosti šireg istraživanja koje će imati za cilj poboljšati praktične i teorijske elemente ovog izbornog kolegija.

ZAKLJUČAK

Istraživanjem je dobiven uvid u mišljenja studenata 1. godine prijediplomskog studija Edukacijska rehabilitacija na Fakultetu za odgojne i obrazovne znanosti Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku o rehabilitaciji potpomognutoj konjima koji su sudjelovali u praktičnoj rehabilitaciji djece s teškoćama u razvoju u okviru vježbi iz izbornoga kolegija Rehabilitacija potpomognuta životinjama. Gotovo svi studenti smatraju korisnima provedene vježbe, posebice prisustvovanje rehabilitaciji djece potpomognutoj konjima u Udruzi „4 lista“. Studenti su svjesni da rehabilitacija potpomognuta konjima može pomoći u psihičkom razvoju djeteta, u razvoju socijalnih vještina i u razvoju motoričkih vještina djeteta. Bojazan o postojanju mogućnosti pojave infekcija i bolesti u radu sa životinjama pokazuje svega nekoliko studenata, a manji je broj studenata sličnoga stava i o mogućem ozljeđivanju prilikom provođenja rehabilitacijskih postupaka potpomognutih životinjama. Kolegij Rehabilitacija potpomognuta životinjama daje osnovni uvid u rehabilitacijski rad potpomognut životinjama te prema dobivenim rezultatima izrazito motivira studente na daljnje aktivnosti poput uključivanja u volonterski rad udruge u kojoj su obavljali vježbe iz kolegija. Iz dobivenih rezultata istraživanja zaključuje se da su praktično obrađene teme rehabilitacije potpomognute konjima u potpunosti ispunile svoju svrhu u kontekstu budućeg zanimanja – edukacijski rehabilitator.

LITERATURA

- Buljubašić-Kuzmanović, V. (2017). Utjecaj terapijskog jahanja na socijalni razvoj djece s teškoćama u razvoju. *Školski vjesnik: časopis za pedagogijsku teoriju i praksu*, 66(2), 255-269. <https://hrcak.srce.hr/en/file/275771>
- Clark, T. S. (2010). *Development of a structured therapeutic horseback riding program for young adults with cerebral palsy*. Honors thesis, Texas State University – San Marcos. <https://digital.library.tx-state.edu/bitstream/handle/10877/3210/fulltext.pdf>
- Dimitrijević I. (2009). Animal-assisted therapy – A new trend in the treatment of children and adults. *Psychiatria Danubina*, 21(2), 236–241. <https://hrcak.srce.hr/en/file/62548>
- Došlić, M. (2021). *Istraživački pristupi i posebnosti jahanja*. Diplomski rad, Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti, Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku.
- Đuretić, A., Mandić Vidaković, S., i Bulka K. (2018). *Mogućnosti doprinosa terapijskog jahanja socijalnom razvoju*. Napredak: Časopis za interdisciplinarna istraživanja u odgoju i obrazovanju, 159(3), 349-362. <https://hrcak.srce.hr/en/file/325943>
- Elliot, S., i Funderburk, J.A. (2008). The impact of the “Stirrup Some Fun” therapeutic horseback riding program: A qualitative investigation. *American Journal of Recreational Therapy*, 7(2), 21-29.
- Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti (2022). *Sveučilišni prijediplomski studij Edukacijska rehabilitacija*. Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku. <https://www.foozos.hr/studiji/izvedbeni-planovi-nastave>

- Holen, R. (2012). The effects of animal interaction on happiness. *The University of Minnesota Undergraduate Journal of Psychology*, 7, 5-8. <https://sites.google.com/a/umn.edu/sentience/>
- Holm, M. B., Baird, J. M., Kim, Y. J., Rajora, K. B., D'Silva, D., Podolinsky, L., Mazefsky, C., i Minshew, N. (2014). Therapeutic Horseback Riding Outcomes of Parent-Identified Goals for Children with Autism Spectrum Disorder: An ABA' Multiple Case Design Examining Dosing and Generalization to the Home and Community. *J Autism Dev Disord*, 44, 937-947. <https://doi.org/10.1007/s10803-013-1949-x>
- Hrvatski savez za terapijsko jahanje (HSTJ) (2010). *Konjički šport i terapijsko jahanje. Priručnik za voditelje terapijskog jahanja*. Zagreb: Hrvatska olimpijska akademija.
- Itković, Z., i Boras, S. (2003). Terapijsko jahanje i rehabilitacijske znanosti. *Hrvatska revija za rehabilitacijska istraživanja*, 39(1), 73-82. <https://hrcak.srce.hr/11625>
- Karnjuš, R., Brenčić Cindrić, M., Bodul, M., Šarić, K., Tumpa Tambić, J., i Schnurrer-Luke-Vrbanić, T. (2022). Terapijski pas u rehabilitaciji djece s teškoćama u razvoju – mišljenja i očekivanja roditelja i stručnjaka. *Medicina Fluminensis*, 58(4), 416-424. https://doi.org/10.21860/medflum2022_284699
- Kittredge, M. (2003). Konj kao učitelj. U J. Krmpotić (ur.), *Konji – terapeuti, učitelji, prijatelji: knjiga o terapijskom jahanju i konjima* (str. 12). Zagreb: Krila – terapijsko jahanje.
- Leksikografski zavod Miroslav Krleža. Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje (2021). *liječenje*. <http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=36483>
- Lightsey, P., Lee, Y., Krenek, N., i Hur, P. (2021). Physical therapy treatments incorporating equine movement: a pilot study exploring interactions between children with cerebral palsy and the horse. *Journal of NeuroEngineering and Rehabilitation*. *Journal of NeuroEngineering and Rehabilitation*, 18(132). <https://doi.org/10.1186/s12984-021-00929-w>
- Martin, R. A., Taylor, W. J., Surgenor, L. J., Graham, F. P., Levack, W. M. M., i Blampied, N. M. (2020). Evaluating the effectiveness of therapeutic horse riding for children and young people experiencing disability: a single-case experimental design study. *Disability and Rehabilitation*, 42(26), 3734-3743. doi: 10.1080/09638288.2019.1610083
- Rušnov, U. (2010). Utjecaj hipoterapije na mišićni tonus i funkciju gornjih ekstremiteta kod cerebralne paralize. *Fizio-info. Stručno-informativni časopis hrvatskog zbora fizioterapeuta. Centar za istraživanja u fizioterapiji*, 1(26).
- Šuvak, D. (2001). *Konjaništvo za osobe s invaliditetom: priručnik za terapijsko jahanje*. Osijek: Mogu – terapijsko jahanje.
- Vidović, A. (2019). *Utjecaj terapije pomoću konja na normalizaciju mišićnog tonusa i posturalne reakcije* [diplomski rad, Sveučilište u Zagrebu]. Repozitorij radova Sveučilišta u Zagrebu. <https://core.ac.uk/download/pdf/197910181.pdf>
- Vuga, M. (2016). *Prijevod i prilagodba DORI-K mjernog instrumenta za praćenje napretka djece s teškoćama u razvoju u terapijama pomoću konja* [diplomski rad, Sveučilište u Zagrebu]. Repozitorij radova Edukacijsko-rehabilitacijskoga fakulteta. <https://repozitorij.erf.unizg.hr/islandora/object/erf:132>

OPINIONS OF EDUCATIONAL REHABILITATION STUDENTS ON THE PROCESSES OF CHILDREN'S REHABILITATION ASSISTED BY HORSES

Abstract

Horse-assisted rehabilitation has been known since ancient times, and many benefits of therapeutic riding and the relationship between horses and people with special needs are recognized today. Due to the perceived importance of using animals for therapeutic purposes, the Faculty of Education in Osijek offers the elective course "Animal-assisted rehabilitation" in the Undergraduate University Study Programme of Educational Rehabilitation. The aim of this research was to examine the opinions of students about horse-assisted rehabilitation. All students who enrolled in the mentioned course (N=33) participated in the assessment, where they expressed their opinions using a Likert scale to indicate their agreement or disagreement with the proposed statements. The results of the research show that the majority of students agree that horse-assisted rehabilitation can help a child's psychological development, social skills development, and motor skills development. The results of the research also indicate that the majority of students agree with the statement that it is desirable to develop a therapeutic approach with horses, and even 73% of students would like to repeat the exercise experience in the form of volunteer work. From the obtained research results, it can be concluded that the topics practically covered in horse-assisted rehabilitation fully fulfilled their purpose in the context of the future profession of an educational rehabilitator, and that there is a possibility of further research in the field of horse-assisted rehabilitation.

Keywords: *educational rehabilitation; horse-assisted rehabilitation; students; therapy approach*

